

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy a soudce zpravodaje Davida Uhlíře, soudkyně Kateřiny Šimáčkové a soudce Tomáše Lichovníka o návrhu stěžovatelky **Z. P.**, právně zastoupené JUDr. Viktorem Pakem, advokátem, se sídlem v Praze, Politických vězňů 21, proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. prosince 2014, č. j. 25 Cdo 2876/2013-266, a proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 22. ledna 2013, č. j. 15 Co 484/2012-246, za účasti **Nejvyššího soudu** a **Městského soudu v Praze** jako účastníků řízení a Fakultní nemocnice Královské Vinohrady, IČ: 00064173, se sídlem Šrobárova 50, Praha 10, jako vedlejšího účastníka, takto:

I. Usnesením Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2014, č. j. 25 Cdo 2876/2013-266, a rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 22. 1. 2013, č. j. 15 Co 484/2012-246, bylo zasaženo do práva stěžovatelky na spravedlivý proces zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2014, č. j. 25 Cdo 2876/2013-266, a rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 22. 1. 2013, č. j. 15 Co 484/2012-246, se zrušují.

O d ů v o d n ě n í:

I.

1. Včasnou ústavní stížností, která splňuje náležitosti požadované zákonem č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), stěžovatelka navrhla zrušení v záhlaví uvedených rozhodnutí. Tvrdí, že postupem a rozhodnutími obecných soudů bylo zasaženo do jejich základních práv a svobod, zejména do práva na spravedlivý proces zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

2. V ústavní stížnosti je popsán průběh řízení před obecnými soudy, jehož se stěžovatelka účastnila jako žalobkyně.

3. Žalobou podanou dne 14. 3. 2007 u Obvodního soudu pro Prahu 10 (dále také „soud prvního stupně“) se stěžovatelka po vedlejším účastníkovi domáhala zaplacení částky 35 100 000 Kč z titulu škody způsobené na zdraví. Stěžovatelka uvedla, že dne 14. 11. 2002 v dopoledních hodinách se v zařízení vedlejšího účastníka podrobila koronarografickému vyšetření. Během vyšetření u ní mělo dojít k zúžení pravé koronární tepny, během následujícího odpoledne si u personálu vedlejšího účastníka opakovaně stěžovala na dušnost a bolesti u srdce. I přesto byla uložena na běžné, tedy nemonitorované lůžko. Kolem 20:00 téhož dne byla stěžovatelka zdravotní sestrou nalezena na lůžku v bezvědomí s počínajícím rozšířením zornic. Po dobu následujících zhruba 30 minut byla prováděna kardiopulmonální resuscitace. Stěžovatelku se podařilo

resuscitovat, došlo však u ní k těžkému poškození mozku z nedostatku kyslíku. Stěžovatelka byla rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 30. 7. 2004, sp. zn. 20 P a Nc 41/2004, zbavena způsobilosti k právním úkonům a jejím opatrovníkem byl ustanoven její manžel. Ten následně dne 23. 2. 2005 nahlížel do zdravotnické dokumentace vedené vedlejším účastníkem a zhotovil si cca 100 fotografií, zejména propouštěcích zpráv. Další část zdravotnické dokumentace byla opatrovníkovi okopírována a předána dne 1. 3. 2005. Videozáznam předmětného koronarografického vyšetření byla opatrovníkovi předán až (v reakci na jeho žádost) dne 24. 5. 2006. Výše požadované částky vycházela z nákladů na osobní asistentku, koupi dodávky s možností instalace zvedací plošiny, nákladů na hygienické pomůcky a nákladů na vytvoření bezbariérového přístupu do bytu a chalupy.

4. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 23. 8. 2012, č. j. 7 C 94/2004-215, bylo rozhodnuto tak, že žaloba je co do základu nároku důvodná a o výši nároku a o nákladech řízení bude rozhodnuto v konečném rozsudku. Soud prvního stupně se v odůvodnění mimo jiné věnoval námitce promlčení. Uvedl, že promlčecí lhůta nemohla běžet dříve než od 15. 5. 2006, kdy opatrovník stěžovatelky požádal o předání videozáznamu koronarografického vyšetření. Byla-li žaloba podána dne 14. 3. 2007, jednalo se o uplatnění práva v rámci dvouleté promlčení lhůty.

5. Proti rozsudku soudu prvního stupně podal vedlejší účastník odvolání. V něm jednak trval na postupu „lege artis“, jednak na promlčení nároku. K námitce promlčení zejména uvedl, že opatrovník se nejpozději dne 23. 2. 2005 dozvěděl o ustáleném zdravotním stavu stěžovatelky a od tohoto dne začala plynout dvouletá promlčecí lhůta. Žaloba tak podle něj byla podána opožděně.

6. Rozsudkem Městského soudu v Praze (dále také „odvolací soud“) ze dne 22. 1. 2013, č. j. 15 Co 484/2012-246, byl rozsudek soudu prvního stupně změněn tak, že žaloba stěžovatelky se zamítá. Odvolací soud v odůvodnění zejména uvedl, že manžel stěžovatelky již v době ustanovení opatrovníkem měl informace, na jejichž základě si mohl učinit úsudek o osobě konkrétního škůdce. Dle odvolacího soudu není z hlediska § 106 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění do 31. 12. 2013, rozhodující, kdy se poškozený dozví, jakým konkrétním úkonem či opomenutím bylo poškozeno zdraví, tedy kdy je po odborné stránce objasněno, které konkrétní pochybení zdravotnického personálu či ošetření nebo zákrok způsobily škodlivý následek, za nějž je požadována náhrada. Podle odvolacího soudu naopak stačí vědomost, že zákrok ošetřujícího lékaře byl příčinou poškození zdraví. V této souvislosti odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2009 ve věci sp. zn. 25 Cdo 2891/2007. Opatrovník stěžovatelky měl mít tyto informace k dispozici nejpozději dne 23. 2. 2005, kdy nahlížel do zdravotnické dokumentace stěžovatelky. Byla-li žaloba podána dne 14. 3. 2007, jedná se podle odvolacího soudu o podání opožděné.

7. Proti rozsudku odvolacího soudu podala stěžovatelka dovolání. Jako otázku hmotného práva, která nebyla v rozhodování Nejvyššího soudu dosud řešena, označila mimo jiné otázku, zda se poškozený o vzniklé škodě dozví až v okamžiku, kdy je škoda vyčíslena na základě bodového ohodnocení podle vyhlášky č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, ve znění do 31. 12. 2013, či nikoliv.

8. Usnesením Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2014, č. j. 25 Cdo 2876/2013-266, bylo dovolání stěžovatelky odmítnuto. Nejvyšší soud v odůvodnění jednak uvedl, že právní názor odvolacího soudu o určení počátku běhu promlčecí lhůty v návaznosti na nabytí vědomosti o škodě a škůdci je v souladu s judikaturou (např. rozhodnutím ve věci sp. zn. 25 Cdo 4670/2007 a sp. zn. 25 Cdo 2968/2011), jednak uvedl, že i další otázky hmotného práva odvolací soud vyřešil v souladu s ustálenou rozhodovací praxí.

II.

9. Stěžovatelka v ústavní stížnosti uvádí, že rozhodnutím odvolacího a Nejvyššího soudu bylo zasaženo do jejích základních práv a svobod, zejména práva na spravedlivý proces.

10. Postupu a rozhodnutí Městského soudu v Praze stěžovatelka vytýká, že nijak nespécifikuje, o jakou konkrétní informaci, na jejímž základě si její manžel mohl již v době svého ustanovení opatrovníkem učinit úsudek o osobě škůdce, se mělo jednat. Obdobně nesouhlasí se závěrem, že veškeré skutkové okolnosti měl mít opatrovník k dispozici nejpozději k 1. 3. 2005, kdy mu byla vydána kopie části zdravotnické dokumentace. K tomu uvádí, že dokumentace neobsahuje žádnou zmínku o zúžení pravé koronární tepny během koronarografie, ani o následných stížnostech stěžovatelky na dušnost a bolesti u srdce. Součástí nebyl ani videozáznam koronarografického vyšetření, z nějž uvedená zjištění vyplývají. Odůvodnění odvolacího soudu stěžovatelka označuje za zcela nedostatečné a odporující obecným zásadám logiky.

11. Stěžovatelka rovněž nesouhlasí se závěry Nejvyššího soudu, jehož rozhodnutí nemá vyhovovat požadavku na řádné, přesvědčivé a přezkoumatelné odůvodnění.

12. Stěžovatelka v ústavní stížnosti rovněž zopakovala, že obrazový koronarografický záznam byl opatrovníkovi předán až po 15. 5. 2006, pravděpodobně dne 24. 5. 2006. Vzhledem k tomu, že žaloba byla podána dne 14. 3. 2007, byla dvouletá subjektivní promlčecí lhůta zachována.

13. Na základě uvedeného stěžovatelka navrhla zrušení rozhodnutí odvolacího i Nejvyššího soudu.

III.

14. Ústavní soud si v rámci přípravy vyžádal spis vedený v řízení o žalobě stěžovatelky a současně vyzval účastníky a vedlejšího účastníka k vyjádření k ústavní stížnosti.

15. Nejvyšší soud v rámci svého vyjádření uvedl, že se vypořádal se všemi stěžovatelkou vznesenými otázkami, a to i procesního práva. Stejně tak zdůraznil, že rozhodnutí odvolacího soudu je v souladu s ustálenou rozhodovací praxí Nejvyššího soudu.

16. Městský soud v Praze k ústavní stížnosti uvedl, že přesvědčení stěžovatelky není správné. Odvolací soud měl postupovat standardně a vycházet přitom z dosavadní judikatury Nejvyššího soudu.

17. Vedlejší účastník ve svém vyjádření uvedl, že se zcela ztotožňuje se závěry Nejvyššího soudu i Městského soudu v Praze. Rozhodnutí odvolacího soudu označuje za dostatečné a vyhovující zásadám logiky. K tomu dodává, že odůvodnění napadeného rozsudku odvolacího soudu je širší, než jak uvádí stěžovatelka. Z rozhodnutí má vyplývat závěr, že není rozhodující, kdy se poškozený dozví, jakým konkrétním úkonem či opomenutím bylo poškozeno zdraví, naopak stačí vědomost, že zákrok ošetřujícího lékaře byl příčinou poškození zdraví. Současně uvedl, že opatrovník je manželem stěžovatelky a nikdy během soudního řízení ani nenaznačil, že by o lékařském zákroku své manželky nevěděl. Lze mít proto za to, že manžel po celou dobu, nejpozději ke dni svého ustanovení opatrovníkem, věděl o tom, že zákrok ošetřujícího lékaře proběhl. Vedlejší účastník nesouhlasil ani s dalšími tvrzeními a argumenty stěžovatelky.

18. Stěžovatelka v rámci repliky k těmto vyjádřením uvedla, že rozhodnutí obecných soudů je třeba řádně odůvodňovat. K vyjádření odvolacího soudu navíc uvedla, že je nekonkrétní a neopírá se o jediný judikát. Poslední část repliky se vztahuje k vyjádření vedlejšího účastníka. Stěžovatelka na tomto místě uvádí, že příčinou poškození zdraví nebyl zákrok ošetřujícího lékaře, ale až následné neumístění na monitorované lůžko a v důsledku toho opožděné zahájení resuscitace.

IV.

19. Po seznámení s obsahem ústavní stížnosti, vyžádaným spisem, vyjádřeními účastníků a vedlejšího účastníka a napadenými rozhodnutími dospěl Ústavní soud k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

20. Ústavní soud považuje za nutné připomenout, že právo na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod je porušeno, pokud je komukoliv upřena možnost domáhat se svého práva u nezávislého a nestranného soudu, popř. pokud soud odmítá jednat a rozhodovat o podaném návrhu, event. pokud zůstává v řízení bez zákonného důvodu nečinný. V této souvislosti Ústavní dodává, že jeho úkolem je ochrana ústavnosti (čl. 83 Ústavy České republiky). Není tedy součástí soustavy obecných soudů a nenáleží mu ani výkon dohledu nad jejich rozhodovací činností. Postup v soudním řízení, zjišťování a hodnocení skutkového stavu a výklad jiných než ústavních předpisů a jejich aplikace jsou záležitostmi obecných soudů [srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 10. 9. 1996, sp. zn. II. ÚS 81/95 (U 22/6 SbNU 575), dostupné na <http://nalus.usoud.cz>]. Ústavní soud může do jejich činnosti zasáhnout pouze tehdy, pokud právní závěry obecných soudů jsou v příkrém nesouladu se skutkovými zjištěními nebo z nich v žádné možné interpretaci odůvodnění nevyplývají, nebo pokud porušení některé z norem „jednoduchého“ práva v důsledku svévole (např. nerespektováním kogentní normy), anebo v důsledku interpretace, jež je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti (např. uplatněním přepjatého formalismu při aplikaci práva), zakládá porušení základního práva nebo svobody.

21. Závěr o svévolném rozhodnutí při aplikaci práva lze v nyní souzené věci učinit.

22. Podstata ústavní stížnosti, a to i přes tvrzení stěžovatelky o dalších pochybeních obecných soudů, se soustředí na jedinou právně významnou otázku, a to,

od kterého okamžiku počala v nyní souzené věci plynout dvouletá promlčecí lhůta zakotvená v § 106 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění do 31. 12. 2013.

23. Podle tohoto ustanovení ve vztahu k souzené věci platilo, že právo na náhradu škody se promlčí za dva roky ode dne, kdy se poškozený dozví o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá. S ohledem na § 106 odst. 2 se objektivní promlčecí lhůta neuplatnila.

24. Zatímco soud prvního stupně dospěl k závěru, že subjektivní promlčecí lhůta nemohla začít běžet dříve než 15. 5. 2006, kdy opatrovník stěžovatelky požádal o předání záznamu koronarografického vyšetření, dospěly odvolací a Nejvyšší soud k závěru jinému, a to, že promlčecí lhůta počala běžet již k 1. 3. 2005, tedy ke dni, kdy měl opatrovník k dispozici veškeré skutkové okolnosti, z nichž bylo možné zjistit škodu a její rozsah.

25. Rozhodnutí odvolacího a Nejvyššího soudu jsou opřena o jimi tvrzenou ustálenou judikaturu, konkrétně rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věcech sp. zn. 25 Cdo 2891/2007, sp. zn. 25 Cdo 4670/2007, sp. zn. 25 Cdo 2968/2001 nebo sp. zn. 21 Cdo 752/2010). Z rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci sp. zn. 25 Cdo 2891/2007 vyplývá, že z hlediska ustanovení § 106 odst. 1 občanského zákoníku není rozhodující, kdy se poškozený dozví o tom, jaká konkrétní chyba lékaře při lékařském zákroku zapříčinila vznik škody; stačí vědomost poškozeného, že zákrok ošetřujícího lékaře byl příčinou poškození jeho zdraví. Další judikatorní závěr vyplývající z rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci sp. zn. 25 Cdo 4670/2007 uvádí, že účinek ustanovení § 113 občanského zákoníku se vztahuje na celou dobu, kdy osoba stížená duševní poruchou, jež ji činí k právním úkonům neschopnou, nemá zákonného zástupce, nejen na časový interval mezi právní mocí rozhodnutí o zbavení způsobilosti k právním úkonům a právní mocí rozhodnutí o ustanovení opatrovníka. Z rozhodnutí ve věci sp. zn. 21 Cdo 752/2010 konečně vyplývá, že při úvaze o tom, kdy se poškozený dozví o škodě spočívající ve ztížení společenského uplatnění, je třeba zaměřit pozornost nikoli abstraktně na ustálení zdravotního stavu obecně jako takového, nýbrž na to, kdy se zdravotní stav poškozeného ustálil natolik, aby bylo možné poprvé konkrétně hodnotit ztížení společenského uplatnění vyjádřené jednotlivými položkami přílohy č. 2 k vyhlášce č. 440/2001 Sb., a kdy tedy bylo lze na základě skutkových okolností, které měl poškozený k dispozici, objektivně provést jeho ohodnocení. Na ustálení zdravotního stavu poškozeného nelze usuzovat zpětně z poznatků o vývoji zdravotního stavu získaných po skončení léčby v dalším období na základě zhoršení, které nebylo původně předpokládáno.

26. Z takto vymezené rozhodovací praxe podle odvolacího i Nejvyššího soudu vyplynul v nyní souzené věci závěr o promlčení nároku stěžovatelky.

27. Ústavní soud ve vztahu k § 106 odst. 1 občanského zákoníku, ve znění do 31. 12. 2013, v první řadě uvádí, že základním smyslem daného ustanovení je zejména ochrana poškozeného, nikoliv osoby, která škodu způsobila. Nárok na náhradu škody na zdraví totiž odráží specifický charakter této újmy, neboť škodlivý následek se může projevit i s určitým časovým odstupem (k tomu srov. nález Ústavního soudu ze dne 28. 1. 2016, sp. zn. II. ÚS 2946/13). Z dřívější rozhodovací praxe Ústavního soudu rovněž vyplývá, že zdraví je součástí fyzické integrity člověka

a jako takové je chráněno čl. 7 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, jímž je zaručena nedotknutelnost osoby a jejího soukromí, a čl. 8 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, jež zaručuje soukromý život. Ústavní soud rovněž konstatoval, že čl. 7 Listiny základních práv a svobod je rozvinutím ustanovení o právu na život, zaručeného čl. 6 Listiny základních práv a svobod. Obecné soudy proto nesmí odepřít stěžovatelovo právo na soudní ochranu práva na zdraví bez ústavně akceptovatelného důvodu (k tomu srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 9. 1. 2014, sp. zn. III. ÚS 2253/13, příp. nálezy ze dne 9. 7. 2009, sp. zn. II. ÚS 2379/08). Dále je třeba vymezit předpoklady úspěšného uplatnění práva na náhradu škody na zdraví. Jedná se o porušení právní povinnosti ze strany zdravotnického zařízení v tom smyslu, že zdravotnický pracovník porušil povinnost poskytovat zdravotní péči v duchu *lege artis*, dále o prokázání existence škodlivého následku na straně pacienta a v neposlední řadě o příčinnou souvislost mezi protiprávním jednáním a vzniklým škodlivým následkem. Z vymezení těchto předpokladů je proto zřejmé, že zákonné slovní spojení „vědomost o vzniklé škodě“ nepokrývá pouze informace o ustáleném zdravotním stavu pacienta, ale obsahuje také další předpoklady pro možnost uplatnění práva před civilním soudem. Již z tohoto pohledu lze dovodit příliš restriktivní přístup odvolacího a Nejvyššího soudu k určení počátku subjektivní promlčecí lhůty.

28. Stěžovatelka uvádí, že subjektivní promlčecí lhůta mohla začít běžet nejdříve po dni 15. 5. 2006, kdy byl opatrovníkovi předán obrazový koronarografický záznam. Odvolací a Nejvyšší soud se však tímto argumentem stěžovatelky zabývaly zcela nedostatečně, kdy odvolací soud uvedl, že *„okamžik, kdy mohl opatrovník seznat veškeré skutkové okolnosti, nelze klást až k datu 24. 5. 2006, jak činí soud prvního stupně“*, příp. že *„ze záznamu koronarografického vyšetření nemohl opatrovník ani učinit s ohledem na nedostatek odbornosti žádný skutkový závěr.“* Nejvyšší soud takto formulované závěry akceptoval.

29. Nedostatečnost vypořádání se s tvrzením stěžovatelky spočívá jednak v absenci obecných zásad logiky, jednak v absenci řádného posouzení, zda se stěžovatelka (resp. její opatrovník) skutečně dozvěděla o tom, že jí byla postupem zdravotnického zařízení způsobena újma na zdraví. První zmíněný nedostatek se vztahuje k logické neobhajitelnosti závěru obecných soudů. Tvrdí-li zejména odvolací soud, že opatrovník pro nedostatek odbornosti nemohl z koronarografického záznamu učinit žádný skutkový závěr, nemohl tak učinit ani z dalších dokumentů, které mu již dříve byly vedlejším účastníkem poskytnuty k nahlédnutí, příp. byly vedlejším účastníkem či opatrovníkem stěžovatelky okopírovány. Rovněž je logicky neudržitelný stejný závěr obecných soudů z důvodu, že obecné soudy hovoří o přístupu stěžovatelky k části zdravotnické dokumentace, avšak ve vztahu k vědomosti o škodě již hovoří o dostupnosti veškerých rozhodných informací. Druhý nedostatek se vztahuje k tomu, že stěžovatelka (resp. její opatrovník) v řízení před obecnými soudy opakovaně zdůrazňovala, že ze zdravotnické dokumentace nelze dovodit veškeré informace, z nichž by bylo možné učinit závěr o odpovědnosti vedlejšího účastníka za škodu. Tomuto tvrzení stěžovatelky se však obecné soudy vůbec nevěnovaly. Řízení je proto zatíženo vadami, které zakládají porušení práva stěžovatelky na spravedlivý proces.

30. Ústavní soud v nyní souzené věci nijak nepředjímá úspěšnost návrhu. Je však nutno, aby v dalším řízení obecné soudy přihlédly ke všem tvrzením stěžovatelky i k naplnění všech zákonných předpokladů skutečné vědomosti o vzniklé

škodě, tzn. nejen o obecném povědomí o možné škodě a možném nositeli povinnosti škodu nahradit.

V.

31. Vzhledem k výše uvedenému Ústavní soud dospěl k závěru, že postupem obecného soudu bylo porušeno právo stěžovatele na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Ústavní stížnosti proto dle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu vyhověl a napadené rozhodnutí obecného soudu podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 30. března 2016

David Uhlíř
předseda senátu